

СТАНОВИЩЕ

върху дисертационния труд на Евгения Кръстева- Благоева на тема: „Храненето на младите: Траектория на вкуса“ за присъждане на научната степен „доктор на науките“

от проф. дн Добринка Пейчева,

определена за член на Научно жури на база на Заповед на Ректора на НБУ от 27.07 2024 г.

1.Обща характеристика на дисертационния труд

Дисертационният труд на доц. Евгения Благоева се състои от увод, 3 глави, заключение и използвана литература в обем от 215 стандартни страници. Към труда са включени 3 приложения в обем от 53 страници: регистър на ястията в хранителните дневници, въпросник и избрани примери от хранителни дневници.

Насочена към настоящето и изхождайки от R. Barthes (2012:33), целта на дисертантката е да представи и анализира хранителните практики и обусловения от тях вкусове в пълнота – храната е представена в нейната базисна амбивалентност на материална субстанция, обвита с множество нематериални, т. е. културни и социални обвивки (стр. 2)

Трансформациите на хранителните вкусове на младите са обект и своеобразната „лупа“, в която дисертантката отразява и през която пречупва редица други съществени проблеми, като съвременните тенденции в националната кухня, ролята на медиите и екраните за формирането на вкуса и готварските практики, както и общуването през храната и др. жалони, в които доц. Благоева анализира, теоретизира и концептуализира своите търсения.

Използвани са реално два основни метода за събиране на информация: „бюджет на храненето“ - специфичен изследователски метод за записване на хранителните практики в специални дневници от студенти от НБУ в рамките на една седмица. Той би могъл да се разглежда като разновидност на проведения „бюджет на времето“ под ръководството на проф. Захари Стайков от Института по социология преди повече от 40 г). При бюджета на храненето са описвали на доброволен принцип с какво са се хранили в рамките на 7 последователни дни 217 различни студенти от НБУ всяка година през периода 2015-2023 г; 2. дълбочинни интервюта. И двата метода са релевантни.

Задачите, които си е поставила дисертантката да разкрие също са релевантни: Имат се предвид с *какво* се хранят младите българи, с *какви типове* храна, с *какви продукти и ястия*, има ли разлика в *храненето на мъжете и жените* и др. И второ - *как, къде, с кого, кой готви, откъде купуват, с кого споделят, от кого се учат*, и т. н.

Проучват се *хранителните избори, хранителните констелации/ профили* и *хранителните пейзажи* на респондентите.

2. Приноси

Основни приноси на дисертационния труд, които аз извеждам частично се различават от самооценката на докторантката са :

1. Пространно проучване на неизследван и фундаментален за българската наука проблем, свързан с очертаването на модел на хранителния вкус на младите в трите му измерения – хранителни избори, индивидуални хранителни профили и хранителни пейзажи;
2. Иновативно прилагане на хранителния дневник като инструмент на изследователския метод „бюджет на времето“, приложен резонно като „бюджет на храненето“;
3. Теоретичното осмисляне на основните характеристики на хранителния вкус в неговите статични и динамични измерения;
4. Изведен хранителен модел на младите, предоставящ солидна база за теоретично осмисляне и надграждане в бъдещи изследвания с неговите две характеристики: „постмодерна“ трансформация на вкуса, пораждаща хибридна на хранителните избори от една страна и „патриархална“ социална организация на домашното хранене, от друга.

3. Съображения

Дисертационният текст дава повод за изразяване на два типа съображения върху постигнатото: текстове, които разкриват известно надценяване на постигнатото, и текстове, с които доц. Благоева се омаловажава.

Първият съществен текст, върху който си позволявам съображения, е свързан с артикулирането на контент-анализа, като част от използваната от дисертантката методология, наречена от нея „смесена“ с оригинален, иновативен и приносен характер, който аз не приемам. Авторката казва, че „тъй като контент анализът може да се прилага както като количествен, така и като качествен метод за обработка на данни, в настоящия труд той е приложен и по двата начина, че подобен изследователски дизайн

не е прилаган до момента в българската антропология на храненето(стр 23). Но тя е трябвало да допълни , че той не е метод или похват за анализ, а изследователски метод, наред с пряката анкета, структурираното интервю, дълбочинното интервю, фокус групата и пр., т.е. метод за събиране на информация. Спецификата на този изследователски метод като едновременно количествен и качествен метод е, че неговият инструмент за конкретно събиране на информация по определена тема, според европейската теория и изследователска практика, е кодбукът (регистрационна карта), че е съставен от категории и категориални признаци, че позволява да се кодират (регистрират) само експлицитни констатации, а имплицитните се елиминират, за да се избегне всякакъв субективизъм, че не позволява предпологаемости и импровизации .

Второто съображение е свързано с есплицирани прекомерни подценявания по отношение на постигнатото от дисертантката в труда: доц. Д-р Кръстева-Благоева подчертава, че, „настоящото изследване няма претенции за нещо повече от моментна снимка“, че „трудът не претендира за представителност – нито по отношение на всички студенти в НБУ, нито по отношение на студентите въобще, а още по-малко – по отношение на младите българи изобщо, че „изследването е открило някои базови тенденции в храненето на младите, които без съмнение в една или друга степен са типични за хранителната култура на тази възрастова кохорта в страната като цяло“(21) Такъв подход към изводи може да се окаже стъписващ, защото може да предизвика някого да заключи, че казаното в дисертацията за храненето на младите не е валидно за младите хора, от една страна, че не отговаря на първата част от темата на дисертацията, а откритите тенденции във втората част на извода са само „в една или друга степен типични за хранителната култура на тази възрастова кохорта. Каквото и да означава това .

А в дисертацията има поредица от теоретични конструкти и достижения, които заслужават положителна оценка. Налице са социо-културни реконструировки от рода на хибриден вкус, съчетаващ в различни съотношения консумация на „български“, „италиански“ и „глобални нови“; преобладаваща консумация на домашно приготвена храна но и чести посещения на заведения. Налице е социално конструиране на представите за здравословност на храните, както и за класова обусловеност и пр.

Към дисертационния текст имам и някои бележки под формата на препоръки: да се избягват някои неакадемични изрази от рода на“ които по правило“(по чие); триделна структура на труда; отчлениха (7стр) и пр.

Част от бележките ми са по-малко съществени, други повече. Отбелязването и на двата типа се дължи на опита ми за поставяне на по-високите критерии и изисквания, които се прилагат към защитаващите докторска дисертация за научната степен „доктор на науките“, която е както далеч по-голяма по обем от обикновена дисертация, така и към различаването си с прецизност, относно изграждане и защитаване на научна теза, познаване и прилагане на релевантни научни методи, на уменията за формулиране на евентуални приноси и т.н.

Имам и един въпрос към дисертантката, а именно - каква е научната теза в дисертационния труд?

Основните две характеристики на описания хранителен модел - „постмодерната“ трансформация на вкуса, пораждаща хибридность на хранителните избори, от една страна, и „патриархална“ социална организация на домашното хранене, от друга, би могла да бъде, но все пак ми се иска да я чуя каква е, според самата докторантка.

Заключение. Изразените съображения и бележките в становището ми не омаловажават постигнатото в дисертационния труд, което не е малко. Декларирам, че ще гласувам положително за присъждането на научната степен „Доктор на науките“ на Евгения Кръстева-Благоева по професионално направление 3.1. Социология, антропология и науки за културата.

**Член на Научно жури:
проф. дсн Добринка Пейчева**

**10 10 2024
София**